

СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИНИ ШАКЛАНТИРИШДА ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАР МУАММОЛАРИ

Мамасолиева Шохиста Абдугаппаровна

Самарқанд Давлат Тиббиёт университети катта ўқитувчиси

Абдуназарова Юлдуз Равшановна

Самарқанд қурилиш техникуми махсус фан ўқитувчиси

Соғлом турмуш тарзини шаклантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни ишлаб чиқиш бир неча сабабларга кўра муҳим аҳамиятга эга яъни саломатликни яхшилаш, иқтисодий самарадорлик, таълим ва маълумот, ташкилий механизмлар орқали аҳолига соғлом турмуш тарзининг аҳамияти ҳақида маълумот бериш, саломатликни сақлаш бўйича билимларни ошириш, давлат сиёсати яъни давлат томонидан sog‘lom turmush tarzini қўллаб-қувватлаш учун ташкилий механизмлари ишлаб чиқиш ва саломатликни сақлашни таъминлашда давлатнинг роли, шунингдек ижтимоий барқарорлик, у соғлом турмуш тарзини шаклантириш ижтимоий барқарорликни таъминлайди ҳамда одамлар орасида ижтимоий муносабатларни яхшилайдди. соғлом турмуш тарзини шаклантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни ишлаб чиқиш, саломатликни яхшилаш, иқтисодий самарадорликни ошириш, ижтимоий барқарорликни таъминлаш ва давлат сиёсатида муҳим аҳамиятга эга. Бу механизмларнинг самарали ишлаши аҳоли саломатлиги ва давлат иқтисодиёти учун фойдали натижаларни беради.

КАЛИТЛИ СЎЗЛАР: соғлом турмуш тарзи, иқтисодий механизмлар, таълим, давлат сиёсати, ижтимоий барқарорлик

Соғлом турмуш тарзини шаклантиришда ташкилий-иқтисодий механизмлар жамиятнинг саломатлигини, иқтисодий ривожланишини ва ижтимоий барқарорлигини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Уларнинг моҳиятини қуйидаги ҳолатларда кўриб чиқиш мумкин:

Ташкилий структура: Ташкилий механизмлар соғлиқни сақлаш тизимининг самарали ишлаши учун зарур бўлган структураларни яратишга ёрдам беради ҳамда махсус ташкилотлар, муассасалар ва дастурлар аҳолига соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда фаолият юритади.

Иқтисодий ресурслар: Соғлом турмуш тарзини шакллантириш учун иқтисодий ресурсларни самарали бошқариш муҳимдир. Бу ресурслар соғлиқни сақлаш, таълим ва ижтимоий дастурларга йўналтирилади.

Таълим ва маълумот бериш: Ташкилий механизмлар аҳолига соғлом турмуш тарзининг аҳамияти ҳақида маълумот бериш, таълим дастурлари ташкил этишни ўз ичига олади. Саломатликни сақлаш бўйича билимларни ошириш учун семинарлар, тренинглар ва маърузалар ўтказилади.

Ижтимоий сиёсат: Ташкилий-иқтисодий механизмлар ижтимоий сиёсатни шакллантиришда муҳим роль ўйнайди. Давлатнинг соғлом турмуш тарзини қўллаб-қувватловчи сиёсатлари аҳолининг саломатлигини яхшилашга йўналтирилади.

Кооперация ва ҳамкорлик: Ташкилий механизмлар давлат, хусусий сектор ва жамоат ташкилотлари ўртасида ҳамкорликни таъминлайди. Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда ижтимоий шерикликлар ривожланади.

соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларнинг моҳияти жамиятнинг саломатлигини, иқтисодий ривожланишини ва ижтимоий барқарорлигини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Ушбу механизмларнинг самарали ишлаши аҳоли саломатлигини яхшилаш ва соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда асосий омил бўлиб хизмат қилади.

соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни ўрганиш тарихи бир неча даврларга бўлинади:

Кадимги даврлар: Саломатлик ва турмуш тарзига оид тушунчалар қадимдан мавжуд. Кадимги цивилизациялар (Миср, Ҳиндистон, Греция)да соғлиқни сақлаш ва турмуш тарзини яхшилаш учун ташкилий механизмлар шакллланган.

Ўрта асрлар: Ўрта асрларда санитария ва гигиенага оид тушунчалар ривожланди. Шаҳарларда санитарияни таъминлаш учун махсус ташкилотлар ташкил қилинди. Меҳнатчилар ва аҳолининг саломатлигини яхшилаш мақсадида ижтимоий дастурлар ишлаб чиқилди.

Иккинчи жаҳон урушидан кейин: Урушдан кейинги даврда соғлиқни сақлаш тизимида катта ўзгаришлар кузатилди. Давлатлар соғлом турмуш тарзини шакллантиришга катта эътибор берди. Ташкилий-иқтисодий механизмлар, жумладан, тиббий хизматларнинг самарадорлигини ошириш учун янги стратегиялар ишлаб чиқилди.

20-асрнинг охири: Технологик ривожланиш ва глобализация таъсирида соғлом турмуш тарзи концепцияси янада кенг тарқалди. Халқаро ташкилотлар (Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти) соғлиқни сақлашни яхшилаш учун глобал механизмларни ишлаб чиқишга киришди.

Ҳозирги давр: 21-асрда соғлом турмуш тарзини шакллантиришда инновацион технологиялар, маълумотларни таҳлил қилиш ва ижтимоий медиа воситаларидан фойдаланиш кенгаймоқда. Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда давлат ва хусусий сектор ўртасида ҳамкорлик ривожланмоқда.

соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни ўрганиш тарихи узоқ ва мураккаб. Ушбу механизмлар вақт ўтиши билан ривожланиб, жамиятнинг саломатлигини таъминлашда муҳим роль ўйнамоқда. Соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмлар бир қатор муҳим таъсирларга эга. Уларнинг таъсирини қуйидаги нуқталарда кўриб чиқиш мумкин:

Саломатликнинг яхшиланиши ўз навбатда ташкилий механизмлар соғлиқни сақлаш хизматларини самарали ташкил этиш орқали намоён бўлади ҳамда соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш дастурлари, профилактика тадбирлари ва тиббий текширувларнинг ташкил этилиши касалликларнинг камайишига олиб келади.

Иқтисодий самарадорлик аҳолининг саломатлигини яхшилаш орқали ошади, бу билан касалликларнинг камайиши ишчанликни оширади,

ишсизликни камайтиради, шунингдек, соғлом одамлар иқтисодиётда фаол иштирок этади, бу эса умумий ривожланишга ижобий таъсир кўрсатади.

Таълим ва билим ошириш таълим дастурлари ташкилий механизмлар орқали соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш учун ташкил этилади ҳамда аҳолига соғлиқни сақлаш, спорт, овқатланиш ва гигиена бўйича билимлар берилади, бу эса уларнинг одатларини ўзгартиришга ёрдам беради.

Соғлом турмуш тарзи ижтимоий барқарорликни таъминлайди. Аҳоли орасида ижтимоий муносабатларни яхшилаш, жамиятдаги муаммоларни ҳал қилишда фаол иштирок этишга олиб келади. Ташкилий механизмлар ижтимоий дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш орқали ижтимоий тенгликни таъминлайди.

Кооперация ва ҳамкорлик- бунда асосан ташкилий механизмлар давлат, хусусий сектор ва жамоат ташкилотлари ўртасида ҳамкорликни ривожлантиради, бундай ҳамкорлик соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда самарали натижаларга олиб келади, чунки ҳар бир томон ўз ресурслари ва имкониятларини ишга солади.

соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмлар аҳолининг саломатлигини, иқтисодий ривожланишини ва ижтимоий барқарорлигини таъминлашда муҳим роль ўйнайди. Ушбу механизмларнинг самарали ишлаши соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда асосий омил бўлиб хизмат қилади.

соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмлар турли муаммолар билан учрашади. Ушбу муаммоларни қуйидагиларда кўриб чиқиш мумкин:

Молиявий ресурсларнинг етишмаслиги: Соғлиқни сақлаш ва соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш учун зарур бўлган молиявий ресурслар етишмаслиги. Давлат бюджетидан соғлиқни сақлашга йўналтириладиган маблағларнинг камлиги.

Ташкилий структуранинг самарасизлиги: Соғлиқни сақлаш тизимидаги ташкилий структуралар самарасиз бўлиши, бу эса ресурсларнинг нотўғри

тақсимланишига олиб келиши.Ташкилотлар ўртасидаги ҳамкорликнинг етишмаслиги, бу эса умумий мақсадларга эришишда тўсқинлик қилиши.

*Аҳолининг билимсизлиги:*Соғлом турмуш тарзига оид билимларнинг етишмаслиги, аҳоли орасида соғлом одатларни шакллантиришда муаммолар юзага келиши.Ташкилий механизмлар томонидан амалга ошириладиган таълим дастурларининг самарасизлиги.

*Ижтимоий тенгсизлик:*Ижтимоий тенгсизлик, яъни маълум ижтимоий гуруҳлар учун соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда қийинчиликлар.Кенг жамоатчилик учун соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда ресурсларнинг нотўғри тақсимланиши.

*Сиёсий ва ижтимоий омиллар:*Сиёсий барқарорликнинг етишмаслиги, бу эса соғлиқни сақлаш тизимига таъсир кўрсатади.Ижтимоий муаммолар (мисол, кексалик, камбағаллик) соғлом турмуш тарзини шакллантиришга тўсқинлик қилади.

Технологик етишмовчилик:

Замонавий технологияларнинг етишмаслиги, бу эса соғлиқни сақлаш хизматларини самарали ташкил этишга тўсқинлик қилади.Тиббий хизматларнинг замонавий талабларга жавоб бермаслиги.

Соғлом турмуш тарзини шакллантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни самарали ишлаб чиқиш учун қуйидаги усуллардан фойдаланиш мумкин:

Т/р	Усуллар	Моҳияти
1	1. Таҳлил ва мониторинг:	Мавжуд ҳолатни таҳлил қилиш: Соғлом турмуш тарзини шакллантиришдаги муаммоларни аниқлаш учун статистик маълумотлар, соғлиқни сақлаш

		кўрсаткичлари ва ижтимоий тадқиқотларни ўрганиш;
		Мониторинг тизимини жорий этиш: Дастурларнинг самарадорлигини баҳолаш учун доимий мониторинг олиб бориш;
2	2. Таълим ва маърифат:	Таълим дастурлари: Аҳолини соғлом турмуш тарзининг аҳамияти ва принциплари ҳақида хабардор қилиш учун махсус таълим дастурларини ишлаб чиқиш;
		Маърифий кампаниялар: Жамоатчилик ўртасида соғлом овқатланиш, спорт ва гигиена бўйича маърифий тадбирлар ташкил этиш;
3	3. Ижтимоий ҳамкорлик:	Давлат ва хусусий сектор ўртасида ҳамкорлик: Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда давлат ва хусусий секторнинг ресурсларини бирлаштириш;
		Жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлик: Ижтимоий ташкилотлар ва волонтерлар билан биргаликда дастурларни амалга ошириш;

4	4. Иқтисодий механизмларни такомиллаштириш:	Молиялаштириш манбалари: Соғлом турмуш тарзини шакллантириш учун давлат ва хусусий сектордан молиявий ресурсларни жалб қилиш;
		Субсидиялар ва грантлар: Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилувчи ташаббусларга субсидиялар ва грантлар бериш;
	5. Технологияларни жорий этиш:	Инновацион технологиялар: Соғлиқни сақлаш хизматларини самарали ташкил этиш учун замонавий технологияларни, масалан, телемедицина ва мобил иловаларни жорий этиш;
		Маълумотлар базаси: Аҳоли саломатлиги ҳақидаги маълумотларни йиғиш ва таҳлил қилиш учун маълумотлар базасини яратиш;
	6. Сиёсий ва ҳуқуқий асосларни мустаҳкамлаш:	Сиёсатни шакллантириш: Соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишга қаратилган давлат сиёсати ва стратегиясини ишлаб чиқиш;

		Қонунчиликни такомиллаштириш: Соғлиқни сақлаш ва соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишга доир қонунларни яратиш ва амалга ошириш.
--	--	---

Хуллас, соғлом турмуш тарзини шаклантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларининг муаммолари жамиятнинг саломатлигини, иқтисодий ривожланишини ва ижтимоий барқарорлигини таъминлашга тўсқинлик қилади. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун самарали стратегиялар ва дастурлар ишлаб чиқиш зарур. Соғлом турмуш тарзини шаклантиришда ташкилий-иқтисодий механизмларни ишлаб чиқиш усуллари комплекс ёндашувни талаб қилади. Ушбу усулларни самарали амалга ошириш жамиятнинг саломатлигини яхшилаш ва ижтимоий барқарорликни таъминлашга ёрдам беради.

АДАБИЁТЛАР

1. Abdugapparovna M. S., Alamovich K. A. Mechanisms for Increasing the Economic and Organizational Efficiency of the Management of the Medical Service Sector //Texas Journal of Medical Science. – 2023. – Т. 18. – С. 150-153.
2. Abdugapparovna M. S., Abdurazzaqovich K. A. THE NEED TO ENSURE ECONOMIC SECURITY IN THE HEALTH SECTOR //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 75-78.
3. Abdugapparovna M. S. IMPROVING A HEALTHY LIFESTYLE AMONG UNIVERSITY YOUTH //IJODKOR O'QITUVCHI. – 2024. – Т. 3. – №. 36. – С. 5-10.
4. Мамасолиева Ш., Хегай Р. О. ПОВЫШЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ И ОРГАНИЗАЦИОННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СФЕРОЙ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ. – 2023.
5. Abdugapparovna M. S., Ravshanovna A. Y., Erkinovna N. A. ECONOMIC ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS AND QUALITY OF MANAGEMENT

OF MEDICAL ACTIVITIES OF MEDICAL INSTITUTIONS //World Bulletin of Public Health. – 2024. – Т. 31. – С. 103-107.

6. Abdigapparovna M. S. OPTIMIZATION OF THE DIAGNOSIS AND TREATMENT OF INFERTILITY ASSOCIATED WITH ENDOMETRIAL RECEPTIVITY DISORDER //Academia Repository. – 2024. – Т. 5. – №. 02. – С. 18-23.

7. Mamasolieva S. A., Xegay R. O. MANAGEMENT IN THE HEALTH SECTOR IMPROVING THE EFFICIENCY //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2024. – Т. 2. – №. 2. – С. 186-193.

8. Mamasolieva S. A., Xegay R. O. RIVOJLANGAN MAMLAKATLARNING JAXON TAJRIBALARI VA ULARNING TAXLILI TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA //GOLDEN BRAIN. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 59-71.

9. Mamasolieva S. A., Xegay R. O. PREVENTIVE MEASURES FOR A HEALTHY LIFESTYLE AMONG YOUNG PEOPLE IMPROVING THE EFFECTIVENESS //GOLDEN BRAIN. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 51-58.

10. Мамасолиева Ш. А., Болгаев А. Б., Саидова Ф. С. Обобщение теоретических положений по оценке социально-экономической эффективности медицинских услуг и их качества //Молодой ученый. – 2020. – №. 4. – С. 199-203.

11. Мамасолиева С.А., Каримов А.А. НАУЧНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА МЕДИЦИНСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ //Восточный ренессанс: инновационные, образовательные, естественные и социальные науки. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 484-490.

12. Мамасолиева Ш. АҲОЛИГА КЎРСАТИЛАЁТГАН ТИББИЙ ХИЗМАТЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМИ ТАШКИЛИЙ ЖИҲАТЛАРИ //Involta Scientific Journal. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 419-428.

13. Mamasolieva S. A., Karimov A. A. SCIENTIFIC ASPECTS OF FORMATION OF THE SOCIO-ECONOMIC MECHANISM OF MEDICAL SERVICES //Oriental

renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №.

3. – С. 484-490.

14. Shexovtsov S. va hokazo. Qiyosiy tahlil RANNIH POSLEOPERATIONNYH OSLOJNENIY U BOLNYX S KOROTKIMI I SLOJNYMI PRYAMOKISHECHNYMI SVISHAMI, PERENESSHIKH RAZLICHNYE METODIK TECHNOLOGY LASERACNOI SHELOVHIIC ABLITEREYAJIB . - 2023. - T. 4. - S. 146.